

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Національний університет «Одеська юридична академія»

СОЦІАЛЬНО-ПОЛІТИЧНА ТА ПРАВОВА СИСТЕМА УКРАЇНИ В ЦИФРОВУ ЕПОХУ: СУЧАСНІ ВИКЛИКИ

МАТЕРІАЛИ
Міжнародної науково-практичної конференції

Одеса, 22 квітня 2026 року

Том 2

Одеса
2026

УДК 34:004:316.4(477)
С 70

*Рекомендовано до друку вченою радою
Національного університету «Одеська юридична академія»
(протокол № 8 від 23.04.2026 р.)*

За загальною редакцією академіка **С. В. Ківалова**

**С70 Соціально-політична та правова система України в цифрову епоху: сучасні виклики : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Одеса, 22 квітня 2026 р.) / заг. ред. С. Ківалова ; НУ «Одес. юрид. академія». – Одеса : Фенікс, 2026. – Т. 2. – 684 с.
ISBN 978-617-8763-16-9**

Матеріали конференції узагальнюють результати наукових досліджень і практичних напрацювань учених, фахівців та представників професійних спільнот, виконаних в умовах воєнного часу та глибоких суспільних трансформацій.

У збірнику представлено широкий спектр наукових розвідок і практико-орієнтованих досліджень, що охоплюють актуальні проблеми публічного та приватного права, функціонування держави, судової та правоохоронної системи, а також трансформації суспільних процесів у цифрову епоху. Значну увагу приділено питанням адміністративного, фінансового, конституційного, міжнародного, морського та митного права, а також сучасним викликам у сфері кримінального права, кримінального процесу, криміналістики та оперативно-розшукової діяльності.

Окремі наукові секції присвячені проблемам удосконалення судоустрою, діяльності прокуратури, адвокатури та інших правоохоронних органів, розвитку трудового права і права соціального забезпечення, а також реформуванню цивільного, господарського, земельного, екологічного та енергетичного права. Збірник відображає також міждисциплінарний характер сучасних досліджень, охоплюючи питання філософії права, світових соціально-політичних процесів, соціології та психології, економіки та підприємництва в умовах війни і повоєнного відновлення. Важливе місце посідають дослідження у сфері інформаційних технологій, кібербезпеки, штучного інтелекту та математичного моделювання як ключових чинників забезпечення національної безпеки.

Крім того, у збірнику висвітлено проблематику педагогіки, лінгвістики права, перекладознавства, журналістики, фізичної та військової підготовки здобувачів вищої освіти.

Збірник розрахований на науковців, викладачів, здобувачів вищої освіти та практиків у галузях права, економіки, соціології, психології, політології, інформаційних технологій і суміжних дисциплін.

УДК 34:004:316.4(477)

Відповідальний за випуск професор **М. Р. Аракелян**

Матеріали видано в авторській редакції.

ISBN 978-617-8763-16-9

© НУ «Одеська юридична академія, 2026
© Автори статей, 2026

Давидова Ірина Віталівна, Зубар Володимир Михайлович СМАРТ-КОНТРАКТИ В КОРПОРАТИВНИХ ПРАВОВІДНОСИНАХ	60
Сафончик Оксана Іванівна ДО ПИТАННЯ ПРИПИНЕННЯ СПІЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ ПОДРУЖЖЯ НА НЕРУХОМО МАЙНО ТА ОБ'ЄКТИ НЕЗАВЕРШЕНОГО БУДІВНИЦТВА В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ	63
Токарева Віра Олександрівна ДО ПИТАННЯ ВИКОРИСТАННЯ ДИСТАНЦІЙНОГО БІОМЕТРИЧНОГО ВІДЕОСПОСТЕРЕЖЕННЯ	68
Chanysheva Alina Rashydivna SECURITY INTERESTS UNDER ENGLISH LAW, CIVIL CODE OF UKRAINE AND DRAFT CIVIL CODE OF UKRAINE	72
Адамова Олена Семенівна ПРИВАТНО-ПРАВОВІ АСПЕКТИ РЕГУЛЮВАННЯ ПСИХОТЕРАПЕВТИЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ	75
Бабич Ірина Григорівна МАКСИМИ СІМЕЙНОГО ПРАВА У РИМСЬКОМУ ПРИВАТНОМУ ПРАВІ	78
Берназ-Лукавецька Олена Михайлівна ОКРЕМІ ОСОБЛИВОСТІ СПАДКОВОГО ТА ШЛЮБНОГО ДОГОВОРІВ	82
Глиняна Катерина Михайлівна РОЛЬ ГРОМАДСЬКИХ ОРГАНІЗАЦІЙ У ПІДТРИМЦІ ТА ЗАХИСТІ ТВОРЧИХ ПРАВ ДІТЕЙ ...	84
Завальнюк Сергій Володимирович ПОНЯТТЯ ПРОГАЛИН У ЦИВІЛЬНОМУ ЗАКОНОДАВСТВІ УКРАЇНИ ТА ЇХ СПІВВІДНОШЕННЯ ІЗ СУМІЖНИМИ ПРАВОВИМИ КАТЕГОРІЯМИ.	87
Калітенко Оксана Михайлівна ІНСТИТУЦІОНАЛІЗАЦІЯ КАТЕГОРІЇ ВРАЗЛИВОСТІ В ЄВРОПЕЙСЬКОМУ ТА ЗАРУБІЖНОМУ ПРАВІ: ДО ФОРМУВАННЯ ЦИВІЛІСТИЧНОЇ КОНЦЕПЦІЇ	90
Кривенко Юлія Василівна ГРОМАДСЬКІ ОРГАНІЗАЦІЇ ЯК СУБ'ЄКТИ ЦИВІЛЬНОГО ПРАВА: ПИТАННЯ ПРАВОВОЇ ПРИРОДИ ТА ЦИВІЛЬНО-ПРАВОВОГО СТАТУСУ	93
Матійко Микола Володимирович ОКРЕМІ АСПЕКТИ ФУНКЦІОНУВАННЯ ПРИНЦИПІВ СІМЕЙНОГО ПРАВА	96
Мельник Олександр Володимирович ПРАВОВИЙ СТАТУС ДІТЕЙ У МІЖНАРОДНОМУ ГУМАНІТАРНОМУ ПРАВІ: ГАРАНТІЇ ЗАХИСТУ ТА ПРОБЛЕМИ ЇХ РЕАЛІЗАЦІЇ В УМОВАХ ВІЙНИ	100
Омельчук Олександр Сергійович ЦИВІЛЬНО-ПРАВОВІ АСПЕКТИ ВИКОРИСТАННЯ ЦИФРОВИХ КОПІЙ ОСОБИ ТА АВАТАРІВ	103
Орзіх Юрій Геннадійович НОТАРІАЛЬНІ МЕХАНІЗМИ ЗАХИСТУ МАЙНОВИХ ТА СПАДКОВИХ ПРАВ ПРИВАТНОЇ ОСОБИ В УМОВАХ ВІЙНИ: ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНИЙ АСПЕКТ	105
Оскілко Олексій Олегович АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ВИКОНАННЯ ДОГОВІРНИХ ЗОБОВ'ЯЗАНЬ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦЯМИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ: ЦИВІЛІСТИЧНИЙ АНАЛІЗ ТА ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНІ ТЕНДЕНЦІЇ	109
Павлова Вікторія Георгіївна ПРИНЦИП ОХОРОНИ ПРАВ ТА ІНТЕРЕСІВ СТОРІН СПАДКОВОГО ДОГОВОРУ	112
Фасій Богдан Володимирович ТРАНСФОРМАЦІЯ МЕТОДУ ЦИВІЛЬНО-ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ПІД ВПЛИВОМ ПУБЛІЧНО-ПРАВОВИХ ЕЛЕМЕНТІВ	114

Мельник Олександр Володимирович

*Національний університет «Одеська юридична академія»,
доцент кафедри приватного права, кандидат юридичних наук, доцент*

ПРАВОВИЙ СТАТУС ДІТЕЙ У МІЖНАРОДНОМУ ГУМАНІТАРНОМУ ПРАВІ: ГАРАНТІЇ ЗАХИСТУ ТА ПРОБЛЕМИ ЇХ РЕАЛІЗАЦІЇ В УМОВАХ ВІЙНИ

Проблематика правового захисту дітей у межах міжнародного гуманітарного права почала активно розвиватися після завершення Другої світової війни. Водночас у положеннях Гаазької конвенції про закони та звичаї війни діти не були виокремлені як самостійні суб'єкти правового захисту – увага приділялася загальним гарантіям для цивільного населення в умовах війни.

Суттєвий крок уперед було здійснено з ухваленням у 1949 році Женевськими конвенціями, якими передбачено правові гарантії захисту дітей під час міжнародних збройних конфліктів. У цих актах також закріплено спеціальні положення, спрямовані на мінімізацію негативних наслідків війни для дітей. Зокрема, у випадку окупації території держави-агресором, діти, вагітні жінки та матері малолітніх дітей мають зберігати доступ до медичної допомоги, належного харчування та загального захисту. При цьому на окупаційну владу покладається обов'язок сприяти функціонуванню установ, що здійснюють опіку над дітьми. Таким чином, саме Женевські конвенції вперше на нормативному рівні закріпили принцип захисту дітей як складової цивільного населення під час збройних конфліктів міжнародного характеру.

Подальший розвиток міжнародного гуманітарного права зумовив необхідність уточнення та розширення вже існуючих норм, що призвело до прийняття Додаткових протоколів до Женевських конвенцій. У цих документах було чітко закріплено принцип особливого захисту дітей у період як міжнародних, так і неміжнародних збройних конфліктів.

Окреме значення має Конвенція про права дитини, яка встановлює комплексний підхід до забезпечення прав дітей. Зокрема, стаття 38 покладає на держави-учасниці обов'язок дотримуватися норм міжнародного гуманітарного права, що стосуються дітей, а також вживати всіх можливих заходів для недопущення участі осіб, які не досягли 15-річного віку, у воєнних діях і їх залучення до збройних сил. Водночас зазначені положення фактично відтворюють норми Додаткового протоколу I, не запроваджуючи принципово нових підходів до регулювання цієї сфери.

Україна є учасницею ключових міжнародних договорів у сфері міжнародного гуманітарного права, зокрема Женевських конвенцій 1949 року та Додаткових протоколів 1977 року, а також ратифікувала Конвенцію про права дитини 1989 року, взявши на себе зобов'язання імплементувати відповідні норми у національне законодавство. Водночас у вітчизняній правовій системі відсутній спеціалізований нормативно-правовий акт, який би комплексно регулював питання

захисту дітей під час збройних конфліктів. Наявні лише окремі положення, зокрема в Закон України «Про охорону дитинства», що забороняють залучення дітей до участі у воєнних діях, пропаганду війни та створення військових формувань за участю неповнолітніх.

Після початку повномасштабного вторгнення Російська Федерація на територію України діти стали однією з найбільш уразливих категорій населення. Вони зазнають як фізичного, так і психологічного впливу воєнних дій, включаючи насильство, стресові ситуації та травматичні переживання, що негативно позначається на їхньому розвитку та майбутньому.

Одним із найтяжчих наслідків війни є втрата дітьми батьків, родичів і близького оточення. Значна кількість дітей залишилася сиротами або перебуває в складних життєвих обставинах, що спричиняє не лише матеріальні труднощі, але й глибокі емоційні травми, почуття ізоляції та втрати.

Національне законодавство також передбачає заходи захисту дітей-біженців. Зокрема, відповідно до положень Закону України «Про охорону дитинства», діти, які втратили житло чи майно внаслідок воєнних дій, мають право на державну підтримку, включаючи розшук родичів, надання матеріальної, медичної та іншої допомоги. Подібні гарантії закріплені й у Закон України «Про біженців та осіб, які потребують додаткового або тимчасового захисту».

В умовах активних бойових дій діти постійно перебувають під загрозою обстрілів, вибухів і мінної небезпеки. Це змушує їх жити в атмосфері постійного страху за власне життя та безпеку. Крім того, значна кількість дітей зазнає фізичних ушкоджень і психологічних травм.

Отже, правовий статус дітей у міжнародному гуманітарному праві характеризується наявністю розгалуженої системи міжнародно-правових гарантій, спрямованих на їх особливий захист у період збройних конфліктів. Починаючи з прийняття Женевських конвенцій та їх подальшого розвитку у Додаткові протоколи до Женевських конвенцій, а також у Конвенцію про права дитини, було сформовано комплекс правових норм, що закріплюють принцип пріоритетного та особливого захисту дітей як найбільш уразливої категорії цивільного населення.

Водночас, попри належне нормативне закріплення, ефективність реалізації відповідних гарантій залишається обмеженою. Основними проблемами є недотримання норм міжнародного гуманітарного права сторонами збройних конфліктів, відсутність дієвих механізмів притягнення до відповідальності за їх порушення, а також складність практичного забезпечення прав дітей в умовах активних бойових дій та окупації територій.

Аналіз національного законодавства Україна свідчить про імплементацію ключових міжнародних стандартів у сфері захисту дітей, однак відсутність спеціалізованого комплексного нормативно-правового акта, спрямованого на регулювання їх правового статусу саме в умовах збройного конфлікту, знижує ефективність правозастосування. Сучасні воєнні реалії підтверджують, що діти

зазнають як фізичних, так і психологічних втрат, що потребує не лише правового, а й комплексного міждисциплінарного підходу до їх захисту.

Враховуючи зазначене, можна запропонувати наступні напрямки роботи для удосконалення існуючої ситуації:

- на міжнародному рівні: удосконалити механізми контролю за дотриманням норм міжнародного гуманітарного права щодо захисту дітей, зокрема шляхом посилення ролі міжнародних організацій; розширити інструменти міжнародної відповідальності за порушення прав дітей у збройних конфліктах, включаючи ефективніше використання юрисдикції міжнародних судових інституцій; ініціювати розробку додаткових міжнародних актів або протоколів, спрямованих на конкретизацію стандартів захисту дітей у сучасних війнах (з урахуванням гібридних загроз, кіберпростору тощо);
- на національному рівні: розробити та прийняти спеціальний закон, який би комплексно врегулював правовий статус дітей в умовах збройного конфлікту; удосконалити механізми виявлення, обліку та захисту дітей, які постраждали від війни, включаючи дітей-сиріт, внутрішньо переміщених осіб та дітей-біженців; забезпечити ефективну координацію між державними органами, міжнародними організаціями та громадянським суспільством у сфері захисту прав дітей; посилити кримінально-правові механізми притягнення до відповідальності за злочини проти дітей у період збройного конфлікту;
- у сфері правозастосування та соціальної політики: впровадити комплексні програми психологічної реабілітації дітей, які постраждали від війни; забезпечити доступ до освіти, медичної допомоги та соціального захисту для дітей у зонах конфлікту та на деокупованих територіях; активізувати інформаційно-просвітницьку діяльність щодо норм міжнародного гуманітарного права серед військових і цивільного населення.

Ключові слова: міжнародне гуманітарне право, права дитини, захист дітей у збройних конфліктах, правовий статус дитини, воєнні злочини проти дітей, гарантії правового захисту дітей.

Key words: international humanitarian law, children's rights, protection of children in armed conflicts, legal status of the child, war crimes against children, guarantees of legal protection of children.